

І. В. Пасько, І. В. Голубович

Закушняк Олександр Якович

ЗАКУШНЯК Олександр Якович (01(13). 03. 1879, Одеса – 21. 04. 1930, Ленінград, нині С.-Петербург) – артист естради і розмовного жанру, актор, педагог. Навч. на юрид. факультеті Університету св. Володимира у Києві (1898–1900), закін. юрид. факультет Новорос. університету в Одесі (1903). У 1900 відратов. з Університету св. Володимира за участь у студент. рев.-демократ. русі. Ще студентом під псевд. «Самарський» брав участь у виставах одес. amator. і профес. труп, виступав на естраді переважно з худож. читанням оповідань А. Чехова. 1906 був запрошений *В. Мейєрхольдом* до Товариства нової драми, де розкрився його талант драм. актора. 1907–10 працював у С.-Петербурзі в театрі, створ. *В. Комісаржевською*, з яким гастролював у Нью-Йорку. Від 1910 виступав у концерт. жанрі «Вечори інтимного читання». Саме з ім'ям *З.* пов'язують становлення та розвиток цього жанру для широкої публіки у 1910–20-х рр. Його дебют відбувся у приват. салоні в Одесі з читання роману А. Чехова «Дом с мезонином». З розширенням репертуару («Єврейська канітель» Шолом Алейхема, «Дім Тельє» Г. де Мопассана, оповідання Марка Твена) популярність *З.* в Одесі зростала. 1912 виступив перед акторами Моск. худож. театру у присутності *К. Станіславського*, де отримав його схвальний відгук. Був учасником 1-ї світової війни, мав бойові нагороди. Після демобілізації 1918 продовжив актор. діяльність у театрах Москви. Крім того, продовжував працювати над удосконаленням жанру «Вечори інтимного читання» і виведенням його на широку сцену. Протягом декількох років відбирав репертуар і готував композицію для «Вечорів оповідання». Для прем'єри обрав новелу Г. де Мопассана «Пишка» (акцент на соц. аспекти, актуал. у 1920-і рр., дозволив творчо подолати інтимність цього твору). Під час роботи над цією композицією *З.* широко використовував прийоми міміки, інтонацію, жест, намагався передати кожній фразі експресію розмов. мови. 1923 у моск. Будинку вчителя відбувся перший відкритий «Вечір

оповідання» (крім «Пишки», прочитав «Банківський білет» Марка Твена, оповідання А. Чехова). 1924 вперше публічно виступив із власною композицією «Повстання ангелів» за А. Франсом. Згодом репертуар поповнився творами І. Бабеля, Дж. Лондона, Шолом Алейхема, М. Гоголя та ін. 1926 відбулася прем'єра «Египетских ночей» О. Пушкіна з муз. супроводом (на клавесині й віолі виконувалися твори композиторів 18 ст.). 1927 З. представив власну композицію «Тарас Бульба» за М. Гоголем, 1929 – «Униженные и оскорбленные» за Ф. Достоєвським. «Вечори оповідання» проходили у Бетговен. залі Великого театру, на сцені Будинку спілок, а також у робітн. клубах Москви. Гастролював на Пд. Росії, в Україні, Закавказзі, Сибіру. Від 1925 виступав у залах Академ. капели в Ленінграді. Рос. письменник І. Андронников називав З. «чудодеем живой речи», В. Яхонтов визначив його мистецтво як «прекрасную игру в неигру». Від 1925 неодноразово виступав у новатор. програмах худож. радіомовлення. Голос артиста, на жаль, не зберігся у звукозапису. З. створив мист. школу худож. читання з естради. Водночас 1917–20 викладав у Держ. інституті декламації (Москва). У 1920-х рр. також займався режисер.-пед. діяльністю; серед учнів – А. Ефрос, В. Другова, В. Яблонська. Автор кн. «Вечера рассказа» (Москва, 1927, вып. 2).

Основні ролі

Мишкін, Раскольников («Ідіот», «Злочин і кара» за Ф. Достоєвським), Фігаро («Весілля Фігаро» П.-О. Бомарше), Ереньєн («Зорі» Е. Вергарна), Іоканаан («Саломея» О. Вайльда), Блазень («Буря» В. Шекспіра).

Рекомендована література

1. Верховский Н. А. Я. Закушняк. Москва, 1927;
2. Волков Н. Закушняк // Сов. театр. 1930. № 5–6;
3. Гардт Е. Силуэт мастера // О мастерстве художеств. слова. Ленинград, 1938. Вып. 1;
4. Юрьев Ю. Из воспоминаний о А. Я. Закушняке // Юрьев Ю. Записки. Ленинград; Москва, 1948;
5. Верховский Н. Ю. Книга о чтецах. Москва; Ленинград, 1950;
6. Яхонтов В. Театр одного актера. Москва, 1956;
7. Аксенов В. Искусство художественного слова. Москва, 1962;
8. Искусство звучащего слова. Москва, 1966. Вып. 2.

Бібліографічний опис:

Закушняк Олександр Якович / І. В. Пасько, І. В. Голубович // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-14715>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).